

La novel·la cavalleresca

La novel·la cavallaresca

- La cavalleria és una institució medieval militar que defén un ideal: fidelitat, menyspreu del sofriment i la mort, anhel de glòria).
- Defensa del senyor feudal, dels febles i de la religió
- Influenciats per la literatura anterior del cavaller errant.
- Lluites cavalleresques:
 - Justes i torneigs
 - Vot cavalleresc (jurament, esquer de provocació de la lluita
 - Pas d'armes (novel·lització de la vida cavalleresca, sobretot al segle XV)
- Lletres de batalla, el combat a ultrança, el deseiximent (inici d'hostilitats)

La novel·la cavallaresca

- La novel·la de cavalleries i la novel·la cavalleresca:
 - Novel·la de cavalleries: Deriva de narracions des de mitjans del segle XII i donen a conèixer personatges de tradicions bretones: el rei Artús, Merlí, Tristany... Hi ha un fort component fantàstic (dracs, força descomunal, terres exòtiques i llunyanes, ambient de misteri, passat molt remot...)
 - La novel·la cavalleresca: No té elements meravellosos, són geogràficament properes, temps immediat, protagonistes intel·ligents, valents, però humans. Perfil psicològic no lineal, complex, incorpora aspectes de la realitat del seu moment.

Curial e Güelfa (1435-1462)

- El Curial e Güelfa es caracteritza per ser una novel·la composta, és a dir conté elements de procedència diversa amb una funció també diversa.
- L'autor hi posa materials de tradició artúrica (donzelles que acompanyen a cavallers errants i que són lliurades a altres cavallers si perden el combat), materials de la Crònica de Bernat Desclot amb la descripció del rei Pere III, de Dante i autors clàssics (Ovidi i Virgili).
- La tercera part conté molts elements al·legòrics i mitològics que, si bé són habituals en la literatura de l'Edat Mitjana, també poden representar un acostament a posicions més humanistes i renaixentistes.
- En tot cas és una obra del segle XV per diversos motius: diversitat d'elements que integren la novel·la, ampliació del món novel·lesc, afany de realisme i la ironia.
- És una època de canvi dels valors socials i la novel·la és un reflex.
- El seu caràcter compost es veu també en la llengua: modismes populars, diàlegs d'estil directe i estructures sintàctiques llatines.
- El tipus de llengua d'adapta també a cada personatge amb una clara voluntat de precisió.
- A tota la novel·la és molt present l'humor i la ironia, les frases de doble sentit, especialment en els episodis eròtics, molt refinats i presents en tota l'obra.

Curial e Güelfa (1435-1462)

- Autor anònim. Diverses teories. La més plausible és que l'autor for Íñigo de Ávalos.
- Trobada per Manuel Milà i Fontanals el 1876 a Madrid, es conserva un únic manuscrit a la Biblioteca Nacional de Madrid.
- La novel·la s'edita en 1901, i la seva popularitat fa que es tradueixi a diverses llengües.
- Novel·la dividida en tres parts, anomenades llibres:
 - Primera part:
 - Curial arriba a Montserrat per rebre educació pròpia d'un cavaller.
 - Güelfa, viuda de 15 anys, s'enamora de Curial i decideix de protegir-lo a través d'un ancià cavaller.
 - Güelfa confessa el seu amor a Curial i li demana que guanyi honor i fama per poder obtenir el seu amor.
 - A Montserrat arriba un missatger que busca un cavaller per acusar-lo d'adulteri amb la duquesa d'Ostalriche. Curial marxa a Àustria amb aquest cavaller per defensar aquestes calúmnies.
 - Curial guanya fama pel camí, vencen els calumniadors i els ducs de Baviera li ofereixen en matrimoni Laquesis, la seva filla. Laquesis, la dona més bella d'Alemanya, s'enamora de Curial i aquest comença a oblidar Güelfa.
 - Güelfa té notícies de la victòria de Curial, però també de Laquesis, i comença un període intens de gelosia.
 - Curial és pràcticament obligat a tornar a Montserrat a fer un torneig on guanyarà un cavaller pretendent de Güelfa. Així acaba la primera part de Curial, fins als seus 20 anys.

Curial e Güelfa (1435-1462)

- Segona part:
 - La segona part és un relat sobretot de cavalleries.
 - Curial marxa a Melú a un altre torneig.
 - L'acompanya Festa, una noia que té com a missió vigilar el comportament de Curial, qui viu amb ella diverses aventures.
 - Curial lluita durant el camí diverses vegades contra aquells que cometen injustícies i contra els qui volen apoderar-se de Festa.
 - Curial rep ordres de quedar-se a París, mentre Laquesis s'esforça perquè Curial li faci cas.
 - Güelfa rep notícies falses sobre Laquesis i Curial i pren una determinació: deixa de protegir-lo i estableix una condició única per perdonar-lo: que els reis de França, la cort de Notre Dame i tots els enamorats allí presents cridin "mercè".
 - Laquesis es casa amb el duc d'Orleans davant el desengany amb Curial
 - Curial es queda sol, empobreix i demana protecció a Güelfa
- Tercera part:
 - Curial marxa a Terra Santa.
 - Després va fins a Grècia, però de tornada el seu vaixell és capturat.
 - Curial és esclavitzat i entra en joc Camar.

Curial e Güelfa (1435-1462)

- Curial no li fa cas I Camar se suïcida.
- Curial aconseguix tornar a Montferrat.
- Güelfa el reconeix i li ordena que se'n vagi.
- Curial es dóna a una vida de plaers, oblidant la disciplina cavalleresca.
- Tot i així es converteix en capità dels exèrcits cristians contra els turcs.
- Marxa després a França on troba la Güelfa.
- Se celebra un torneig i el guanya.
- Tothom demana a Güelfa mercè.

Curial e Güelfa (1435-1462)

- L'acció transcorre en un marc geogràfic molt concret (França, Itàlia, nord d'Àfrica) durant el segle XIII, a l'època de Pere el Gran, qui apareix com a personatge en diversos capítols.
- Apareixen personatge reals, coneguts pel lector, tot i que hi ha alguns anacronismes (personatges coetanis quan en realitat no ho van ser). També hi ha certes inexactituds en l'ús de noms propis del segle XV en lloc del XIII.
- Això no treu importància a la novel·la. L'autor no volia fer una novel·la històrica.
- És una obra del seu temps (segle XV) per la psicologia dels personatges i per l'ambient cavalleresc on viuen.
- L'obra és clarament amorosa, amb tots els elements propis del gènere (passió, gelosia, desig, sacrifici, odi, perdó...)

Curial e Güelfa (1435-1462)

- Protagonistes: Curial no és l'heroi èpic. No és cavaller per llinatge, sinó per ofici.
 - La novel·la és un procés d'aprenentatge.
 - Explica les motivacions psicològiques que fan els personatges canviants.
 - Curial es casa amb Güelfa per agraïment, però sense un veritable amor. Els valors burgesos se sobreposen a l'amor cortès.
- Novel·la moderna. Presentació realista dels fets. Curial esdevé cavaller per l'ajut econòmic i la protecció de Güelfa, a diferència de Tirant.
- Es un personatge de dimensions humanes, amb accions lògiques i justificades que el fan vèncer els obstacles, igual que Tirant.

Curial e Güelfa (1435-1462)

- L'amor vist com a mitjà per aconseguir una finalitat:
 - Güelfa: amor ordenat, educador, mare
 - Laquesis: amor passional, fortuït
 - Camar: amor veritable, pur, que porta al suïcidi
- Güelfa representa una societat en crisi, clarament descendent per la seva immovilitat, a diferència de Curial que puja ràpidament
- Es tracta d'una novel·la burgesa, que remarca la crisi de la societat i especialment de la cavalleria.

Tirant lo Blanc

Joanot Martorell (1413 -1468)

Joanot Martorell (1413 – 1468)

- Neix probablement a Gandia, València en el si d'una família de la mitjana noblesa
- El 1433 ja era cavaller i escriu sovint lletres de batalla.
- El 1438 viatja a Anglaterra perquè el rei Enric VI fes d'intermediari en un conflicte amb el seu cosí. Origen de la primera part del llibre, el Guillem de Varoic (Warwick)
- La intervenció de la dona i del germà del rei Alfons el Magnànim impedeix la lluita. De fet, el cosí mai va arribar a Anglaterra i després va indemnitzar la germana de Martorell.

Guillem de Varoic

- És un relat inacabat que Joan Martorell va ampliar i modificar en els 39 primers capítols del Tirant. És una obra de joventut, una barreja de l'orde de cavalleria de Ramon Llull i de novel·la cavalleresca. Reelaboració d'un relat anglonormand del segle XIII.
- Guillem, vell i famós cavaller, es retira en una ermita prop de Varoic.
- Els àrabs ocupen Anglaterra i el rei somnia que ha de nomenar general el primer home que li demani caritat, així salvarà Anglaterra.
- Aquest és Guillem que com a cap dels exèrcits anglesos derrota els sarraïns i torna després a la vida ermitana.
- El relat no té final, és una narració anglonormanda que segons sembla Martorell va conèixer a través d'una versió francesa.

Tirant lo Blanc

- La primera edició es va acabar d'imprimir a València el 1490. L'autor la presenta com una traducció de l'anglès, tot i que només és un recurs literari molt sovint en moltes èpoques i països.
- La primera edició diu que per mort de Joanot Martorell, la quarta part de l'obra va ser acabada per Joan Martí de Galba, de qui sabem poca cosa, tret que era valencià i que va morir el 1490.
- És difícil establir quina és la quarta part, perquè l'obra no està dividida en parts, sinó en 487 capítols. Es creu que la seva participació va ser progressiva amb diverses interpolacions i que va redactar segurament del capítol 416 endavant.
- L'obra va tenir una gran difusió i es va traduir a d'altres llengües: el 1511 al castellà, edició que va llegir Cervantes. El 1501 a Itàlia amb varies reedicions els anys posteriors. La versió italiana va inspirar també algun episodi a Shakespeare (*Much a do about nothing*). A França va arribar el 1737. Ja en l'època moderna l'obra va ser obtenir gran èxit a Estats Units.

Tirant lo Blanc

- Els 487 capítols s'organitzen al voltant de cinc nuclis episòdics:
 - En el primer (fins el 97) el protagonista adquireix fama i prestigi com a cavaller lluitant a Anglaterra contra altres cavallers
 - En el segon (98-114), localitzat a Sicília i Rodes, l'heroi es converteix en un hàbil militar en les batalles navals
 - En el tercer (115-296) es relaten les aventures de Tirant a l'Imperi Bizantí, on esdevé un magnífic estrateg en combats a terra ferma
 - En el quart (296-407), Tirant viatja al nord d'Àfrica per dominar els territoris infidels.
 - En el cinquè (408-487) Tirant torna a Grècia i l'allibera definitivament del perill turc i recupera Bizanci pels cristians.

Tirant lo Blanc

- La novel·la està basada en personatges històrics reals com Roger de Flor i altres militars europeus que van lluitar contra els turcs.
- El relat és fantasiós però té un important element de realisme, ja que tot el que passa des del punt de vista històric era possible a la segona meitat del segle XV.

Tirant lo Blanc

- La novel·la té una gran intenció de versemblança i realisme.
- Episodis fantàstics esporàdics, segurament de Galba. I allà on són fantàstics, l'autor ho justifica i explica.
- Novel·la geogràficament precisa en alguns llocs, tot i que no a tot arreu. Tampoc és la intenció.
- L'heroi no és un mite. Confia en la raó i en les seves capacitats humanes. Resulta ferit en moltes ocasions i si no mor és per l'ajut dels seus partidaris.
- La realitat no està mitificada, com és habitual als llibres de cavalleries. Els seus actes tenen conseqüències que l'afecten directament com a qualsevol altra persona.

Tirant lo Blanc – Els personatges

- El Tirant pretén ser una novel·la objectiva en el tractament dels personatges, tot i que com és natural el narrador es mostra a favor del bàndol cristià.
- L'autor manté un equilibri perfecte pel que fa el comportament d'àrabs i cristians (crueltat, maldat, perversitat, traïció...)
- Els personatges són de carn i ossos, lluny dels arquetipus convencionals. Tots tenen una dimensió humanitzadora que els fa autònoms i que formen part del teixit més íntim de la novel·la des de l'inici.
- Tirant no es pot decidir entre el desig per Carmesina i la corona imperial de Constantinoble. L'amor el fa evolucionar. Tirant és un tímid amb les dones que no té por d'afrontar les aventures bèl·liques més perilloses, però que no és capaç de decidir-se en qüestions amoroses.

Tirant lo Blanc – Els personatges

- La vida íntima de l'Emperador és molt diferent de la seva imatge honorable. La seva dona, però, és una persona molt complexa psicològicament, però que perd l'honestedat i noblesa en cometre adulteri.
- Tots els personatges tenen alguna motivació que dóna continuïtat a la història.

Tirant lo Blanc – novel·la total

- Novel·la de cavalleries
- Novel·la fantàstica
- Novel·la històrica
- Novel·la militar
- Novel·la social
- Novel·la eròtica
- Novel·la psicològica

Totes alhora i cap exclusivament.

Tirant lo Blanc

- Un aspecte que sobta és que l'autor reconeix que l'obra està escrita en “llengua vulgar valenciana”, quan el català era la llengua romanç més unificada a l'Edat Mitjana. Això significa, probablement, que el llibre estava escrit en romanç de València, lluny del llenguatge de la Cancelleria reial.
- És lògic que si l'autor volia fer una obra objectiva i “real” incorporés la parla de València.
- El llibre incorpora paraules de l'àrab, castellà i francès vinculades al vocabulari cavalleresc.
- Hi trobem dos estils de registres:
 - Estil culte i retòric “valenciana prosa” per a la noblesa valenciana. Una prosa recargolada utilitzada en els parlaments, les lamentacions i els diàlegs erudits, on intenta reflectir alguns períodes sintàctics de la llengua llatina. Reflexa la realitat de com parlava la noblesa valenciana de l'època.
 - Estil col·loquial, fresc, immediat per a la gent de menys categoria social, ple de refranys, frases fetes i exclamacions.